

byl pojmenován, totiž s rukopisem perikop z listů sv. Pavla, Cod. 2789 (č. 13). V Brevíři vratislavské diecéze, Cod. 1842 (č. 9), lze vysledovat zřetelné stopy uměleckého ovlivnění jak Dílnou Sedmi dnů stvoření, tak Kuthnerem. Katalog končí Sborníkem, Cod. 4352 (č. 14), v němž se zaskvěl florátor z Dílny Sedmi dnů stvoření, činný předtím i v první složce Zlaté buly. Opět nový objev pro uměnovědu.

Je přirozené, že se v knize takové tematické šíře naleznou drobné nepřesnosti. Lze si například povšimnout zastaralosti údajů stran aktuálního rozmístění některých knih v českých sbírkách, což je ovšem při dynamice restitucí a uvyklosti na někdejší rozmístění kodexů logické. Z hlediska historické provenience je možno podotknout, že Brevír XV G 7 pražského Národního muzea, který je lokován i na základě vlastnického vpisku do Roudnice (s. 58), vznikl původně pro pražskou katedrálu, jak prozrazuje sled světců v litanii i některá obsahová specifika – tento detail stál však pochopitelně mimo pozornost autorek. Mimoto jsem přesvědčen, že harvardský biblický fragment (Harvard College Library, Ms. Typ 268 H) pochází nejspíše z Bible Johánka ze Strělek, uložené dnes v olomoucké pobočce opavského Zemského archivu (sign. CO 4). Tomu nasvědčuje jak shoda rozměrů fragmentu s Biblií, tak skutečnost, že právě začátek knihy Skutků, jenž je na fragmentu, ve Strělkově bibli v jejím dnešním dochování chybí. Z toho pak plyne, že fragment není z dílny Mistra knihy Rút, jak by bylo možno dovodit z textu katalogu, ale z dílny Mistra Šalamounova (viz s. 33–34 a 41–42). Jinde by neškodila bližší specifikace textu – například když je konstatováno, že v iluminaci na fol. 6v Cod. 2789 oproti běžným standardům kodexu není zobrazen apoštol Pavel, což má být v souladu s obsahem perikopy pojednávající o milosrdenství; čtenář je však ponechán v tápání, o jakou perikopu se jedná (snad Řím 12, 16–21 na třetí neděli po Zjevení Páně?).

Netřeba zdůrazňovat, že rukopisy Václava IV. představují velmi přitažlivé téma, k němuž se vyjadřuje řada odborníků, a proto i v mezičase mezi dopsáním a vydáním katalogu vyšlo několik titulů, které již nemohly být zohledněny. Tak např. zpochybnila Lenka Panušková českou provenienci rukopisu z Bernkastel-Cues, Cod. Cus. 207 (viz k tomu na příslušných místech katalog *Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský*). V publikaci Aleny Hadravové, Petra Hadravy a Lenky Panuškové *Sphaera octava. Mýty a věda o hvězdách* pak byl na základě analýzy tzv. Přemyslovského globu poněkud zrelativizován obraz Prahy jako významného astrologického centra již od dob Přemyslovců.

Z jiných příspěvků zmiňme ještě alespoň studii Milady Studničkové o divých mužích (Umění 62, 2014), kde autorka nabídla za pomoci středověké teologie dosud nejpřesvědčivější analýzu bordurové výzdoby a emblémů rukopisů Václava IV. Do jisté míry tak navázala rovněž na motivy z prací Marie Theisen, avšak její podněty rozvedla a postavila na mnohem pevnější základ.

Uvedené texty ukazují, o jak dynamickou a čilým životem tepající problematiku se jedná. O to cennější je kompendium, které má potenciál přivést i další zájemce do exkluzivního světa dvorských rukopisů a které badatele zároveň bezpečně provede zákoutími dílen s jejich možnými interpretacemi tak, jak pronikly do odborné literatury. Oba tyto předpoklady naplňuje recenzovaná kniha měrou vrchovatou. Navíc je díky angažovanosti autorek a pochopení dotčených institucí titul dostupný i online a zcela zdarma.

TOMÁŠ GAUDEK

František ZÁRUBA, *Hrady Václava IV. Od nedobytného útočiště k pohodlné rezidenci*, Ústav dějin křesťanského umění KTF UK – Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2014 (= Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Historia et historia artium vol. XVII)

438 s., ISBN 978-80-7422-299-3

Publikace *Hrady Václava IV.* vychází z autorovy stejnojmenné diplomové práce, obhájené na Katolické teologické fakultě v roce 2008. Mezitím se čtenářská obec mohla seznámit s celou řadou dílčích studií, které František Záruba publikoval jak v Čechách (zde je třeba zmínit rozsáhlou studii věnovanou kutnohorskému Vlašskému dvoru a práce věnované Petrovi Parlérovi, Pražskému hradu a hradu v Litoměřicích), tak v zahraničí (studie *Burgen König Wenzels IV.* ve sborníku *Böhmen und das Deutsche Reich. Ideen- und Kulturtransfer im Vergleich*).

Vedle úvodních pasáží a závěru sestává publikace z šesti kapitol. První podává přehled dosavadního bádání, navazuje kapitola začleňující hrady Václava IV. do kontextu hradní architektury 14. století. Zde autor podává vývoj zejména hradů budovaných Janem Lucemburským, Karlem IV. a Václavem IV. a srovnává je i se soudobou šlechtickou produkcí. Další kapitola představuje

problematiku dvorské hutě a výtvarné souvislosti hradní architektury Václava IV.; z velké části jde o upravenou, již výše zmíněnou studii o tvorbě Petra Parléře. Lze ji považovat za úvod k dalším kapitolám, věnovaným souborům jednotlivých lokalit.

Záruba nejprve pojednává o hradech postavených či přestavěných Václavem IV.: Pražský hrad (Starý palác a kaple Všech svatých), staroměstský Králův dvůr, Křivoklát, Žebrák a Točnick, kutnohorský Vlašský dvůr, Loket, Písek, novoměstský Hrádek na Zderaze a Nový hrad u Kunratic. Následuje kapitola o stavbách královny Žofie, které reprezentuje přestavba hradu v Mělníku a několik kostelních staveb. Ty, ač doplňují pohled na královny stavební aktivity, ze zaměření knihy poněkud vybočují, jelikož postrádáme obdobnou pasáž o analogických Václavových aktivitách. Zeměpanskou stavební činnost pak doplňuje kapitola o hradech budovaných či upravovaných příslušníky králova dvorského okruhu, ze kterých autor pro bližší pojednání vybral Krakovec, Egerberk, Litoměřice, Kynžvart, Kost, kutnohorský Hrádek, Roztoky u Prahy, Jenštejn, Roupov a Staré hrady u Libáně. Text provází řada vhodně zvolených fotografií a zaměření pojednávaných lokalit, často upravených autorem na základě jeho poznatků. Na obrazové materiály je průběžně odkazováno.

V části věnované vývoji hradní architektury zejména v průběhu 14. století přináší Záruba zajímavé upozornění na možné posuny počátků některých hradů spojovaných dosud s činností Václava II. až do časů vlády Jana Lucemburského (s. 34–40). Zajímavými se jeví také závěry ohledně dvorské hutě Václava IV. Autor se domnívá, že tento pojem zahrnuje „spíše řadu samostatně organizovaných hutí, které realizovaly jednotlivé stavební podniky, a také řadu více či méně samostatně působících kameníků, kteří si osvojili styl vedoucího mistra“. Proto by se podle něj mělo spíše hovořit o dvorském stylu než o huti (zvl. s. 84). Pojednání o hradní produkci za vlády Karla IV. je vzhledem k zaměření knihy jen výběrové, přesto je škoda, že autor například nezaujal stanovisko k zajímavé hypotéze Jana Anderleho, který před časem upozornil na pravděpodobné ovlivnění přestavby hradů Bečova nad Teplou a Velhartic ve stejné době budovaným Karlštejnem. Stejně tak by mohl být přínosný komplexnější pohled na stavební aktivity Karla IV. v Horní Falci, kde vedle v publikaci pojednávaného Laufu byly mimo jiné přestavěny Rothenberg a Sulzbach. V Sulzbachu přitom byl kolem roku 1354 postaven vně původních hradeb hradního jádra mohutný reprezentativní palác, který se stal pohledovou dominantou hradu na straně přivrácené k městu. Jeho poloha i podoba ukazuje na pohledovou

akcentaci potlačující do jisté míry bezpečnost, čímž nápadně připomíná jeden z autorem zdůrazňovaných typických znaků hradů Václava IV. (viz zvl. s. 60). Obdobně situované paláce přitom najdeme na Točniku, Lokti, Vlašském dvoře a snad i na Novém hradě u Kunratic. Kořeny uvedeného přístupu tak můžeme hledat snad již na Sulzbachu. Výpovědní hodnotu umístění tamního paláce sice není dobré příliš přeceňovat, neboť na jeho situování mohlo mít vliv i to, že šlo o jeden z mála vhodných volných prostorů v rámci areálu. Není však bez zajímavosti, že byl situován naproti podélnému románskému paláci a výsledná dispozice tak nápadně připomíná kombinaci podélného „druhého“ hostinského paláce s reprezentativním věžovým palácem panovníkovým, což jsou znaky, které autor také identifikuje jako charakteristické pro hrady Václava IV. (zvl. s. 59–60).

Pokud jde o výběr lokalit jak pro úvodní přehled, tak zejména pro část věnovanou aktivitám dvorského okruhu Václava IV., bylo by možné do něj některé lokality jistě doplnit. Není to však na překážku, neboť i bez toho se jedná o reprezentativní soubor, jenž poskytne čtenáři ucelenou představu pro pochopení autorových závěrů.

Závěrem nelze nezmínit, že takřka současně s anotovanou publikací byla vydána monografie Richarda Němce o rezidencích Karla IV. Nabízí se tak zajímavá možnost srovnání, a to nejen pokud jde o kapitolu věnovanou zasazení hradů Václava IV. do kontextu hradní architektury 14. století, ale i metodického přístupu a způsobu zpracování podobného tématu. I když většina tezí a poznatků, na nichž autoři vystavěli své monografie, byla časopisecky dostupná již dříve, je škoda, že k vzájemné reflexi ve větší míře nedošlo.

VILÉM KNOLL

Michaela OTTOVÁ – Jan ROYT, *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě v době konfesních změn (1517–1594)*, Národní památkový ústav, ÚOP v Ústí nad Labem – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústí nad Labem – Praha 2014

185 s., ISBN 978-80-85036-51-0

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě je výjimečnou církevní stavbou nejen z hlediska historického, architektonického a výtvarného, ale i s ohledem na jeho ojedinělou záchranu před zničením při rozšiřování těžby uhlí v roce 1975,